

Bratislava - zimný prístav

Stanislav Sýkora

1753 Minor Civium insula, 1778 Winterufer-Haussl im Bruck-Auel, 1870 Landungsplatz, 1907 Winterhafen, Téli kiköto, 1921 Zimný prístav, 1984 Prístav

Existencia bratislavského prístavu sa spomína už v 13. storočí i keď prístav bol situovaný na inom mieste. Starý bratislavský prístav s dokmi, bazénmi bol určený na opravu a vykladanie lodí a ich ochranu pred ľadmi, v prípade nedostatku vody v Dunaji zaručoval lodiam možnosť kotvišťa. V prístave mali sklady jednotlivé podniky. V roku 1897 bola postavená hospodárska budova Zimného prístavu s vežičkou. Dnes je na jej mieste vybudovaný Nový prístav, ktorý má za sebou bohatú stavebnú históriu. Roku 1921 sa začalo s výstavbou železničnej vlečky do prístavu, roku 1931 je už na Mészárosovom pláne mesta v prístave zakreslený sklad a úradovne Stavebnej úč. spoločnosti, Železničiar sky dom, plavebný úrad a severný bazén. Roku 1929 bola zriadená filiálka požiarnej stráže, roku 1936 prebehla elektrifikácia. Osobný prístav je zriadený na ľavom brehu Dunaja pod zástavbou pôvodného vnútorného mesta.

Prístavná ulica sa nachádzala v blízkosti prístavu nákladných lodí. Pôvodnú časť tvorili dnešné ulice Lodná, Paulínyho a Riečna. Prvá zástavba na ulici sa spomína roku 1732. Na plánoch mesta od neznámeho autora z roku 1765 je zakreslená obojstranná zástavba, vykryštalizovala sa industriálna zóna a administratívne budovy.

Martanovičova ulica - smer cesty Zimný prístav, táto ulica vznikla až po regulácii Dunaja, na mieste niekoľkých jeho zasypaných ramien a likvidácii prilahlých ostrovčekov. Na Mészárosovej mape mesta z roku 1925 sú zakreslené vojenské baraky, dom Invalidný barak, pri Dunaji Slovenská plavebná správa Dunaja, sklady. V súvislosti s ulicou sa v roku 1897 uvádza výstavba Zimného prístavu.

Nábřežie, prístav pre nákladné lode, dunajské mlyny na ľavom brehu. Medzi dnešnou Žižkovou ulicou a ľavým brehom Dunaja vznikla bohatá zástavba s uličkami kolmými na Žižkovu ulicu, ktoré dostali medzi ľuďom pomenovanie ako Bočné uličky. Ján Mate Korabinský /1740-1811/, bratislavský rodák, pedagóg a spisovateľ, vydal roku 1781 topografické dielo o Bratislave "Beschreibung der...Pressburg". Nábřežie vzniklo spojením predchádzajúcich štyroch úsekov výpadovej cesty do Karlovej Vsi a Devína: Jeseninovho nábřežia, Podhradského nábřežia, Karloveskej cesty a územia Pri botanickej záhrade. Približne v roku 1957 bolo nábřežie prvý raz podstatne prebudované. Asanáciou objektov zanikli viaceré ulice a vznikla rozšírená Karloveská cesta. K druhému podstatnému prebudovaniu došlo v súvislosti s výstavbou mosta SNP, kedy zanikla aj Vydrica a Prídavkova ulica. Okrem domov mali tu obyvatelia pri domoch záhrady. Výstavba kanalizácie sa prvý raz spomína roku 1806 vo vodných kasárňach. Kameňolom sa využíval už od stredoveku. Vinohrady sa spomínajú ešte roku 1916. V roku 1928 dostalo nábřežie zastavovaciu regulačnú úpravu.

Topografia

V 18. storočí začala výstavba Bratislavy prerastať aj za vonkajšie opevnenie - za palisády. Mestská aglomerácia sa rozšírila o vonkajšie pásmo predmestí, ktoré vyrástli na pôde vtedy využívanej na poľnohospodárske účely. Postupne sa vytvorila uličná sieť vonkajších predmestí, ktorých osou boli cestné komunikácie ústiace do brán vonkajšieho mestského opevnenia. Prvou známou ulicou na blumentálskom predmestí je dnešná Vazovova ulica z roku 1702, vtedy Neubau, v roku 1729 sa prvý raz spomína rozpredaj mestských pozemkov v Kvetnej doline. Dôležitými prameňmi poznania zástavby 18. storočia sú: plán Bratislavy z roku 1780, písomné a grafické informácie v Protokoloch occulatarum, plány budov blumentálskeho predmestia v zbierke plánov z konca 18. storočia sú: plán Bratislavy z roku 1780, písomné a grafické informácie v Protokoloch occulatarum, plány budov blumentálskeho predmestia v zbierke plánov z konca 18. storočia uložené

v Archíve mesta Bratislavy a dielo J. M. Korabinského. Z archívnych prameňov vyplynulo, že toto územie malo v 18. storočí hmotné atribúty samostatnej časti Bratislavy: kostol, cintorín, školu, hostinec, mestský hostinec a obytné domy rôznych typov - paláce, domy šľachticov, vidiecke sídla, hospodárske objekty.

Cieľom témy je spracovať dané územie - revitalizácia územia. Revitalizáciu je možné úspešne dosiahnuť zmenou pôvodného charakteru priemyselnej zóny na spoločensky atraktívnu zónu vhodnú pre oddych. Zámerom projektu je teda vytvorenie koncepcie organického celku, ktorý by v sebe kumuloval viaceré možnosti využitia voľného času a aktívneho oddychu. Riešením je spracovanie kultúrnospoločenského centra, ktorého ťažiskom je experimentálne divadlo obohatené ďalšími doplnkovými funkciami, ako sú galéria, bar, reštaurácia. Športové a iné voľnočasové aktivity umožňuje rozvíjať jachtársky a veslársky klub. Hlavnými limitom tohto územia sa stáva projektované premostenie Dunaja v oblasti ulice Košická /vid' príloha č.1/ a dobudovanie Národného divadla s najbližším svojím okolím.

Mesto ako komunikačný priestor

Komunikácia a mesto sú vo svojom vzájomnom vzťahu dva kľúčové pojmy, ktoré dnes úplne zásadne určujú súradnice všetkých úvah o vývoji civilizácie a jeho dopadu na vytváranie sídelných štruktúr industrializovaného sveta. Ich výrazne jednostranným východiskom je kvantitatívna stránka pojmu komunikácia, opierajúca sa o prevratný vývoj digitalizácie, prenosu a prijímania informácií. Vízia budúcnosti, rozvíjajúca kvantitatívny aspekt prepojenia všetkých a všetkými do posledných dôsledkov, sú dostatočne známe - je to predstava globálneho, virtuálneho mesta, existujúceho v neohraničenom priestore, definovanom iba hraničnou hustotou informačných spojov. Táto digitálna alebo analytická predstava sveta vedie k definícii mesta ako výsledku nepredstaviteľne výkonných tokov informácií, oslobodených od zjavnej nadväznosti na materiálne médium.

Mestá

Počiatok zakladania miest je možné považovať za jeden z najvýznamnejších medzníkov vo vývoji ľudského vedomia a kvalitatívnu zmenu jeho vzťahu k makrokozmu. Mesto je vo svojej podstate útvar neorganický, neprírodný a umelý, vznikom mestskej kultúry človek opustí "prirodzený", s prírodou a jej rytmom nerozlučne spojený život kultúry agrárny. Zakladaním miest - a teda stavbou umelých organizmov rovnako ako umením vo všeobecnom slova zmysle - sa začína človek vymaňovať z tejto závislosti, začína preberať plnú zodpovednosť za seba samého a formuluje vlastnú odpoveď na svoju pozemskú existenciu. Význam umelej štruktúry ľudského sídla ako interpretáciu kozmického poriadku je navyše umocňovaný funkciou materiálneho rámca pre dynamické procesy komunikácie taktiež vnútri mikrokozmu človeka. Nielen že sú základné elementy mestskej štruktúry - plný a prázdny, verejný a privátny, textúra a objekt - založený na identických princípoch polarity, napätia a rovnováhy ako hociktorá iná komunikácia, urbánna hustota priestoru, funkcií a usadlosti si komunikáciu v najrôznejších formách neustále priamo vynucuje. Urbánny život je možné všeobecne definovať ako vyrovnávanie protikladov pod tlakom neustálej neistoty - formulácia, ktorú by mimochodom bolo možné použiť aj pre definíciu základného východiska urbanizmu, ktorý už nevychádza z konečného "ideálneho" stavu, určeného momentálne akceptovanou stupnicou hodnôt. Je predstaviteľné, že symbolický náboj mesta ako miesta pevného zakotvenia človeka v materiálnom svete bude ďalším vývojom ľudského vedomia postupne prekonaný. Na súčasnom stupni vývoja je však mesto i so všetkými rozpormi, neistotami a tieňmi, so všetkým nežiaducim, nepodchytilným a disharmonickým, kryštalizačné pole nenahraditeľnej ľudskej existencie. Pamäť spoločnosti predstavuje nepominuteľnú podmienku medziľudskej komunikácie.

Verejný priestor

Kľúčový význam pre tieto hodnoty sídelných štruktúr má kvalita verejného priestoru, jeho miestotvorný potenciál bol v posledných desaťročiach neustále podceňovaný a znehodnocovaný. Filozofia a koncepcné zásady povojnového urbanizmu, vychádzali z podrobného delenia funkčných zón a individualistického preferovania samostatne stojacích objektov pred tvorbou vonkajšieho priestoru, degradovali ho na akúsi zvyškovú hodnotu, zaťaženu navyše nutne vzniknutými dopravnými

problémami. Na príklade mnohých európskych miest je však možné dokázať, že ustálená bloková štruktúra štvrtí 19. a začiatku 20. storočia, sama o sebe bez ambiciózných jednotlivostí, ale s viac menej zachovalou tradičnou zmesou funkcií a presne definovaným mestským priestorom, dnes vykazuje najväčšiu demografickú stabilitu a pre svoje urbánne kvality je preferovaná aj pred často čistými, konzervovanými historickými jadrami.

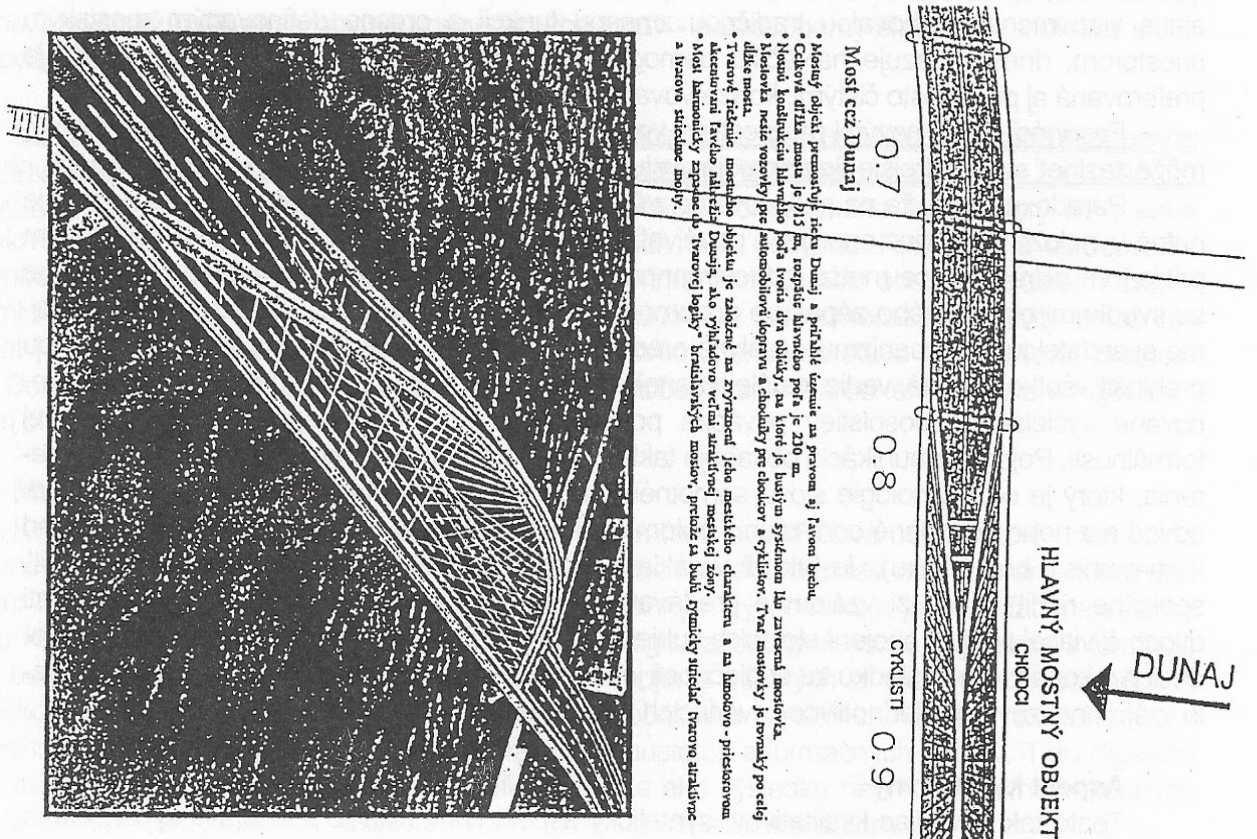
Fascinácia stále novými možnosťami veľkokapacitných informačných sietí samozrejme nemôže zastrieť stále ostrejšie do popredia vystupujúci problém spracovania prijatých informácií.

Paradoxný stav, že na potlačovanie zďaleka najväčšej časti prijatých správ a vnemov je nutné vynaložiť stále viac energie a používať stále zložitejšie systémy triedenia, je opätovným príkladom ostrej hranice medzi jednostrannou intenciou a jej zvratom v pravý opak. Stávame sa svedkami gigantického zápasu o pozornosť na všetkých úrovniach, týkajúcej sa samozrejme aj architektúry a urbanizmu. Masívne predráždenie zmyslových orgánov, diktované snahou prehlásiť všetko ostatné, vedie k stále hlasnejšiemu výrazu, ktorý inflačným použitím nediferencovane vysielaných posolstiev privádza pojem komunikácia do slepej uličky povrchovej formálnosti. Pojem komunikácia obsahuje taktiež protipól jednostranného kvantitatívneho nazerania, ktorý je od etymológie slova samotného. Latinský výraz *munis* znamená výkon, úrad, odvod a z neho odvodené *com-munis* potom spolu - odpovedný, spolu - účinný (ako protiklad k *im-munis* - bez účinku). Je tak už v základe pojmu *com-municare* - niečo spoločne robiť, spoločne riadiť, niečo si vzájomne predávať - neodlučiteľne zakotvená zložka vzájomnosti dvoch či viacej spolu v spojení stojacich subjektov - nie však v zmysle interaktívnych médií, vedúcich v konečnom dôsledku ku spoločnosti jedincov so silne autistickými sklonmi, ale v zmysle vzájomnej závislosti jednotlivcov, tvoriacich akúkoľvek definovanú pospolitosť.

Aspekt kvalitatívny

Tento tak povediac kvalitatívny, syntetický aspekt komunikácie spočíva v dynamickom vyrovnaní napätia medzi dvoma rôznymi subjektmi. Toto večne sa opakujúce striedanie napätia vyrovňovania medzi - všeobecne povedané - dvoma pólmi skutočnosti môžeme teda považovať za akýsi základný, abstrahovaný princíp komunikácie, ktorý sa manifestuje na najrôznejších úrovniach a v najrozmanitejších formách. Na základe predstavy sveta ako skutočnosti, rozpadnutej do zdanlivo antagonistických pólov, teda tiež za vlastný princíp života a ľudského vývoja. Z hľadiska týchto úvah o nutnosti vyrovňovania protikladov ako základnej podmienke ľudského bytia je potom možné definovať dve principiálne komunikačné témy, s ktorými sú ako ľudská spoločnosť od prvopočiatku svojho vývoja tak, aj každé individuum v priebehu svojho života konfrontované - vo vertikálnej rovine je to vzťah k makrokozmu ako väzba človeka na vyšší kozmický rád, v rovine horizontálnej ďalej vzťahy k mikrokozmu ako väzba človeka na jeho pozemský svet. Veľké témy svojej existencie človek v priebehu dejín stvármoval v rovine svojej materiálnej existencie vždy symbolicky, a preto je taktiež s dvojicou týchto základných tém nerozlučne spojená jedna z najvyšších foriem ľudskej činnosti - stavba miest a stavebné umenie vôbec.

Riešený problém je úzko spojený so samotnou autenticitou priestoru, ale taktiež je zvláštne, že sú priestory ako galérie, kam sa privezie vec, ktorá vznikla niekde úplne inde a teraz má zaujať v prostredí, ktoré jej je cudzie a vzdialené. Výstavy sú vlastne prezentácie podobné veľtržnému systému, pritom každá vec potrebuje svoj vlastný priestor a všetky priestory sú veľmi limitujúce a skresľujúce. V renesancii a ďaleko predtým sa umenie robilo pre konkrétne priestory a bolo previazané s bežným životom, ale dnes je umenie oddelené od bežného života. Myšlienka je nehmatateľná, oproti hociktorému materiálu a zvuku. Zvuk vytvára emócie, ktoré ovplyvňujú chovanie, ale sú aj zvuky, ktoré si konkrétne s ničím nespojujeme, zvuk ambientu, acoustic mass, jungli, a napriek tomu na nás pôsobí. Je to niečo mimozmyslové, so zvukom sme schopní stopercentného prežitku. Emócie, tok myšlienok sa nedajú vyjadriť len materiálom, aj keď geniálni ľudia to dokážu, ale tých je málo. Zvuk je najbližšie tomuto prepojeniu.

Stanislav Sýkora – Zimný prístav v Bratislave

Použitá literatúra

1. PhDr. Vladimír Horváth: *Bratislavský topografický lexikón*, TATRAN, Bratislava 1990
2. Katarína Zavadová: *Verný a pravý obraz Slovenských miest a hradov*, TATRAN, Bratislava 1974
3. J. Cmorej, M. Gažo, Pressburg, Pozsony, Bratislava, PRÁCA, Bratislava 1991
4. Peter Salner a kolektív: *Taká bola Bratislava*, VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava 1991
5. Charles Jencks: *Architecture Today*, Harry N. Abrams Publishers NEW YORK, 1988
6. Andreas Papadakis und James Steele: *Architektur der Gegenwart*, FINEST s. a., editions Pierre Terrail, PARIS 1991
7. Matúš Dulla: *Architektúra dnes*, PALLAS, Bratislava 1993
8. Philip Jodidio: *Contemporary American Architects III*, Taschen 1997 (Nauticus, National Maritime Center, Norfolk, Virginia, 1988-1994, CENTERBROOK)
9. Dirk Meyhofer: *Contemporary European Architects II*, Taschen 1995 (Temporary art museum, Viena, 1992, Adolf Krischaniatz), (Boompjes pavilion, Rotterdam 1990, MECANOO)
10. Philip Jodidio: *Contemporary European Architects VI*, Taschen 1998, (Info Box, Berlin, Germany, 1995, Schneider + Schumacher)
11. Philip Jodidio: *Contemporary European Architects VI*, Taschen 1998 (New Metropolis Science & Technology Center, Amsterdam, 1995-1997, Renzo Piano)
12. OMA/REM Koolhaas 1992-1996, 79, EL CROQUIS, 1996
13. MOST Košická, *Premostenie Dunaja v Bratislave*, Dopravoprojekt
14. M. Kusý, P. Bauer, P. Paňák: *Slovenské národné divadlo a okolie*, projektová dokumentácia územného celku
15. Beňuška a kolektív: *Návrh územného celku*
16. Viera Obuchová: *Topografia Blumentálu*, PAMIATKY a MÚZEÁ, 1/1999
17. J.M.Korabinszky, *Beschreibung der konigl. ungarischen Haupt-Frey und Kronungstadt Pressburg, 1781*, Pressburg, Archív mesta Bratislavy
18. M. Bel: *Notitia Hungaria novae historicko-geographica, 1735*, Bratislava, Pressburg 1943, s. 115
19. A. Pozdech: *Kostol a farnosť Bratislava-Nové mesto*, Bratislava 1948
20. Peter Volf: *Rozhovor s Federicom Diazom*, REFLEX, 47/1999
21. Jiří Oplátek: *Město jako komunikační prostor*, ARCHITEKT, 22/1996
22. [www.e-area.cz/projekt E-AREA](http://www.e-area.cz/projekt-E-AREA), Federico Diaz/